

NÚMERO

2

MES JUNY

ANY 2010

REVISTA DIGITAL

COORDINADORA ENTITATS PEDRA SECA

CEPS

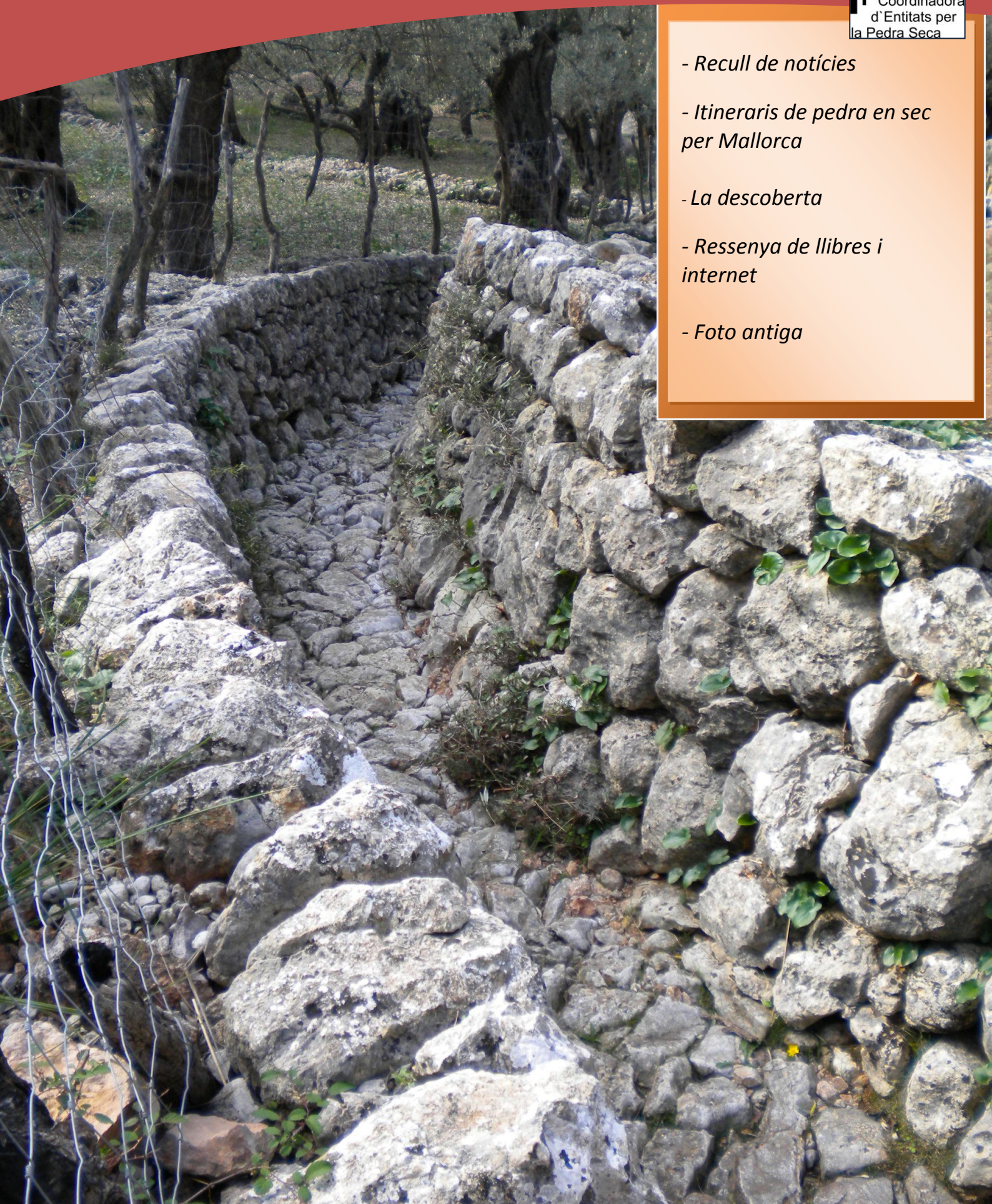
- *Recull de notícies*

- *Itineraris de pedra en sec per Mallorca*

- *La descoberta*

- *Ressenya de llibres i internet*

- *Foto antiga*

EDITORIAL

La construcció de terrasses de *pedra seca* ha estat una constant en el decurs de la història de la humanitat. Algunes de les causes de la seva facturació poden haver estat: factors físics, com la litologia calcària -pedra-predominant, la qual ha proporcionat un material abundant; la necessitat de conrear terres dels vessants de les muntanyes i utilitzar feixes de pedra per sostenir-la; l'establiment de població en llocs encimbellats com un turó o en una carena de muntanya comportava que les terres es repartissin en terrasses; certs conreus de secà com la vinya i l'olivera s'han fet en terrasses; o, per últim les hortes lligades a sistemes hidràulics de sèquies, pous, basses i canalitzacions d'aigua.

La societat moderna actual hauria d'aprendre més del llegat dels seus avantpassats, del seu model constructiu, útil, respectuós i integrador amb el seu entorn. Com a mínim conservar el que va costar aixecar anys i panys.

FOTO PORTADA:

Canalització d'aigua de pedra en sec de la Serra de Tramuntana (Mallorca)

CONTRAPORTADA:

Terrasses de pedra en sec de la Serra de Tramuntana (Mallorca)

© Fotos Jaume Plans 2009

BUTLLETÍ Nº 2 -maig 2010

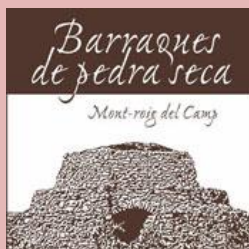
EDITA CEPS

coordinadora@lamalla.net

MEMBRES DE LA CEPS

Fundació el Solà (La Fatarella) / Centre Excursionista de Catalunya (Barcelona) / Centre d'Estudis del Bages / Can Quintana (Torroella de Montgrí) / Grup d'estudi i recerca del patrimoni (Villalba dels Arcs) / Centre-miró grup barracaire (Mont-roig del Camp) / Amics de Rellinars / Centre Excursionista de Vallirana / Associació Cultural Grèvol (Castelló) / Centre Excursionista de Castellar / Comissió del medi Rural del Consell Municipal de Sostenibilitat (Torredembarra) / Grup Barraquer El Drac Verd (Sitges) / Consorci Promoció Turística de las Valls del Montcau / El Forn de la Calç (Calders) / Amics del Barranc de Biniaraix (Mallorca) / Amics de l'Arquitectura Popular (Lleida) / Aladrell (Ribera del Sió i Urgell)

La "Coordinadora d'Entitats per la *Pedra Seca*" és un grup multidisciplinar sense ànim de lucre que aplega entitats, associacions i col·lectius de caire divers amb l'objectiu de difondre, coordinar, intercanviar i vetllar pel patrimoni cultural de la *pedra seca* català.

Els fins d'aquesta coordinadora s'inspiren de la "Declaració de Torroella de Montgrí" (2004), en la qual es van marcar unes directrius específiques.

La "Coordinadora d'Entitats per la *Pedra Seca*" vol esdevenir una eina que ajudi a promoure els valors naturals i culturals del paisatge en pedra seca. Per això la Coordinadora ajudarà a fomentar i coordinar les diferents iniciatives que desenvolupen les entitats i organismes a favor de la defensa i salvaguarda del patrimoni de pedra en sec, i si s'escau, també d'altres elements constituents de l'arquitectura tradicional agrícola. Es donarà suport a les accions proposades per les diferents entitats que ho sol·licitin.

La Coordinadora podrà establir propostes i orientacions per homogeneïtzar els treballs d'investigació, estudi, difusió, conservació i protecció de les construccions existents en pedra seca.

En aquest sentit, si cal la Coordinadora actuarà com a portaveu davant de les diferents administracions, ens o esdeveniments, de les entitats adherides a la Coordinadora.

Un altre dels aspectes en els quals vol incidir la Coordinadora és en l'establiment d'un marc de referència per a la celebració de les diverses "Trobades d'estudi per a la preservació del Patrimoni en *Pedra Seca* als Països Catalans", i col·laborar, orientar i assessorar a l'entitat responsable de l'organització.

Per contactar amb nosaltres:
coordinadora@lamalla.net

RECULL DE NOTÍCIES

Certificat de qualitat pels constructors amb pedra en sec

El passat 4 de març a París la “Commission Nationale

pour le bâtiment à France” va homologar, a instàncies de “Artisans Bâisseurs en pierres sèches”, “Le Parc national des Cévennes” i “La Chambre de Métiers et de l’artisanat de Vaucluse” un certificat

de qualitat professional pels bons constructors de pedra en sec.

El procés per obtenir aquest certificat ha estat llarg, però ha estat avalat per diferents associacions internacionals i nacionals, cosa que demostra una vegada més que el fet de treballar conjuntament dóna més força.

Escollir la pedra en sec per construir contribueix al desenvolupament sostenible.

Construir amb pedra en sec: Una tècnica aprovada, un “savoir faire” certificat, una pràctica sostenible pels nostres territoris.

190 alumnes de la Terra Alta visiten el paisatge de pedra en sec de la Fatarella.

Uns 190 xiquets i xiquetes de 5è i 6è de la Terra Alta van canviar el pupitre i l’aula, el passat 9 d’abril, pels camins rurals i el paisatge de la pedra seca de la Fatarella. Aquesta activitat escolar s’inscriu en el marc del projecte Coneix la Terra Alta, mitjançant el qual, l’alumnat de cada cicle de Primària (inicial, mitjà i superior) dediquen un dia de cada curs a visitar un municipi de la comarca i conèixer-ne alguna particularitat. Enguany, al cicle superior li tocava visitar la Fatarella, al nord-est de la comarca. L’activitat didàctica durant la visita es va centrar en les construccions de pedra en sec, tan nombroses en aquest municipi. Van treballar sobre la guia didàctica Anem a la Fatarella, un quadern de treball que l’any 2002 va confeccionar un equip format per la Fundació el Solà i dos mestres de la comarca: l’Ermini Carreras i el Joan Ferré. Aquesta guia permet a les xiquetes i xiquets (com també, cal dir-ho, al professorat que ho desconeix) identificar les construccions de pedra en sec, observar la utilitat passada i actual d’aquesta arquitectura ecològica i valorar el patrimoni històric i arquitectònic dels pobles de la seva comarca. En acabar, després de dinar, hi va haver una sessió audiovisual amb dos vídeos: La restauració de la cabana de Cacano per la Fundació El Solà i Construccions de pedra seca relacionades amb la caça, filmat a Mallorca per un programa de televisió.

Anem a la Fatarella va ser la primera guia didàctica de la Fundació el Solà. Amb el convenciment que un valor més de la pedra en sec és l’educatiu, i que l’educació és molt important per posar en valor i preservar la pedra en sec, la Fundació s’ha dotat d’un projecte educatiu i la unitat didàctica El cas de la desaparició dels marges. En aquesta s’aplica la metodologia pedagògica ApS (aprenentatge i servei), tot adoptant forma de treball en projecte i fent integració d’àrees de coneixement i coneixements transversals.

Fundació El Solà (La Fatarella)

Un polígon a la zona de Soterranyes (Vinarós) podria comportar la desaparició de més de 50 casetes de volta de pedra seca (30/03/2010)

Denuncien que es destruirà un indret de gran valor paisatgístic. L'Associació en Defensa de Soterranyes ha inventariat prop de 50 construccions de pedra en sec.

Les construccions estan localitzades en la zona afectada per la construcció del futur polígon industrial. L'entitat ja ha anunciat que presentarà al·legacions contra l'estudi d'impacte ambiental, que s'està tramitant actualment.

L'Associació en Defensa de les Soterranyes se suma als estudis realitzats per Ecologistes en Acció per demostrar la riquesa ambiental de la demarcació, afectada pel projecte de construcció d'un polígon industrial municipal. L'entitat està inventariant les diferents construccions de pedra en sec localitzades en la zona afectada pel Pla de Reserva de sòl, així com les diferents espècies de flora i fauna existents. Ramón Bravo, president de l'associació, destacava que, "gràcies a aquests treballs, donarem a conèixer el gran valor

medioambiental de la zona, que s'ignora, per part de l'equip del govern de l'ajuntament".

El material recullit servirà per fonamentar les al·legacions que prepara l'associació contra l'estudi d'impacte ambiental que s'està tramitant. Bravo exposava les seves pors que "l'estudi no tingui en compte que Soterranyes és dels pocs espais naturals que queden en el terme municipal de Vinarós, tal i com ha succeït amb l'estudi d'impacte ambiental de la zona afectada per la instal·lació de la planta de gas". En aquest sentit, Bravo destacava que "qui paga, mana, pel que se suposa que l'estudi serà positiu pels interessos de l'ajuntament".

Es calcula que encara queden una quarantena de propietaris afectats pel pla especial de reservat del sòl del polígon de Soterranyes que no estant disposats a vendre voluntàriament els seus terrenys al consistori, pel que deurà passar per la expropiació.

Todolella rehabilita murs de pedra seca (21/04/2010)

L'Ajuntament de Todolella (Castelló) ha iniciat els treballs de rehabilitació de murs de pedra seca a l'entorn de la localitat. Es tracta d'una activitat que genera entre sis i set llocs de treball i que compta amb un pressupost de més de 20.000 que es subvencionaran amb càrrec als Fons de Compensació Eòlica. El mur que s'està reconstruint és al costat del municipi i sosté un talús pròxim a un pont que sustenta la carretera d'Olocau del Rei.

TALLER D'Ocupació PER ATURATS A LA FINCA PÚBLICA DE SON REAL.

La **Fundació pel Desenvolupament Sostenible de les Illes Balears (FDSIB)** ha posat en marxa, a la finca pública de Son Real un **Taller d'Ocupació** per la rehabilitació, restauració i construcció d'elements de paret seca. L'objectiu d'aquest programa és la formació de persones de 25 anys o més, que estan situació d'atur, en l'ofici de la pedra en sec, també conegut com a "marger".

Els Tallers d'Ocupació, així com les Escoles Taller i les Cases d'Ofici són programes gestionats pel Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB) de la Conselleria de Treball i Formació

amb finançament de la Unió Europea a través del Fons Social Europeu. A més de la formació professional tenen, com a finalitat, intervenir en la rehabilitació d'espais públics i

facilitar la inserció laboral dels alumnes-treballadors inscrits. El programa, en funcionament des del més de novembre, té una durada d'un any, compta amb 8 alumnes i un equip formador compost un mestre d'ofici i el director del programa. Les iniciatives que s'estan desenvolupant en el marc d'aquest taller són la restauració de murs de paret seca, la construcció de diferents elements entològics com són una sínia, un forn de calç i un claper de conills i la construcció d'un paviment empedrat. D'altra banda s'imparteix una formació complementària formada pels mòduls d'Orientació Laboral i Prevenció de Riscos Laborals, Informàtica i Català.

La finca pública de Son Real constitueix un autèntic tresor natural i històric. Amb 395 hectàrees, compta amb edificis de gran valor patrimonial, una extensa àrea agrícola, zones dunars, pinars i garriga, més de dos kilòmetres de platja verge i

un conjunt arqueològic excepcional on destaca la necròpolis de la punta des Fenicis, a peu de la mar, datada del segle VII abans de la nostra era.

Aquesta iniciativa s'integra

perfectament entre el objectius de Son Real com son la millora i manteniment de les seves infraestructures, l'explotació agropecuària i la divulgació dels més de 3000 anys d'història continguda en els seus límits.

L'esforç que du a treme la Fundació pel gaudi públic de la finca de Son Real es veu acompanyat amb l'aposta per la implementació de programes de formació i ocupació que, alhora que generen feina i formació a persones desocupades, potencien la recuperació i el manteniment de l'immens patrimoni illenc de la pedra en sec.

Marc Ferre Alemany
Taller Ocupacional
Balears-Sostenible

Barraques i murs de pedra seca en perill per obres de la C-15

L'autor es demana pel futur d'aquesta barraca de pedra seca del terme d'Olèrdola afectada per les obres de la futura C-15, carretera de Vilafranca a Vilanova. Serà imminent la seva destrossa?

Josep Vallès (31/05/2010)

tot i que la desocupació continua creixent

Pág. 39 i Ed.

Destrossa per la C-15

Un paratge de bosc i marges de pedra seca únics, afectat per les obres

Pág. 4

Les obres de la C-15 també afecten una zona de la Torre del Veguer de Vilanova i la Geltrú.

Segons els veïns una variació del projecte inicial malmetrà un espai natural de bosc i murs de pedra seca que ells mateixos havien restaurat. El Diari de Vilanova de 21 de maig 2010 s'en fa ressó.

Informa Mercè Badias:
mercebadias@yahoo.es

És un dels problemes greus que tenim a casa nostra, el patrimoni de pedra seca la majoria de vegades no està ni declarat com a BCIL ni tant sols inventariat.

Reunió de la CEPS a Vallbona de les Monges (12/06/2010)

Com ja s'havia anunciat, el dissabte dia 12 de juny, a Vallbona de les Monges (Urgell), es va celebrar l'Assemblea general anual de la Coordinadora d'Entitats per la Pedra Seca, que en aquesta ocasió va aplegar una quarantena de persones.

Aprofitant la fresca de les primeres hores, els participants, guiats per membres locals de la Coordinadora visitaren algunes de les cabanes de volta del municipi.

A continuació es celebrà

l'assemblea, la finalitat més important de la qual consistia en el lliurament, per part de cada entitat, de la documentació necessària per a inscriure la Coordinadora com a Federació d'entitats. Es procedí també a adequar els estatuts recollint els suggeriments dels membres assistents.

En finalitzar l'assemblea, els assistents es traslladaren a dinar al proper Balneari de Rocallaura. Havent dinat es feu una visita a les instal·lacions de la Cooperativa "La Olivera" i al monestir de Vallbona.

Esperem anar incrementant el nombre d'entitats adherides, així com d'empreses, persones i d'altres associacions que ens donin suport.

Membres de la CEPS assistents a la Reunió General celebrada a Vallbona de les Monges el passat 12 juny

Exposició "Diferents expressions de la pedra seca"

Exposició "Diferents expressions de la pedra seca", al Centre Miró de Mont-roig del Camp, de l'1 de juliol al 31 de desembre de 2010.

Fotografies: Esther Bargalló i Martí Rom.

Aquesta exposició recull fotografies de diverses construccions de pedra seca en els següents àmbits:

- Món rural (agricultura i ramaderia)
- Patrimoni turístic-cultural (itineraris i rutes: Pla de Mossorro i Les Virtuts, a Vilafranca dels Ports, ruta de la Capona, al Pla de Santa Maria, itinerari de Les Taules, a Capçanes i itinerari de Mont-roig del Camp).
- Element decoratiu (parcs, jardins, etc).
- Monuments megalítics (dolmens, menhirs, alineaments, cairns, thólos, túmuls i cromlecs).

Per més informació entrar a la web: www.pedrasecamont-roig.com

10è Concurs per a la preservació i manteniment de les cabanes, pletes i margs

Poden participar en aquest concurs tots els propietaris o responsables d'una cabana, marge o qualsevol element d'arquitectura popular, situat en els municipis de les comarques de Lleida.

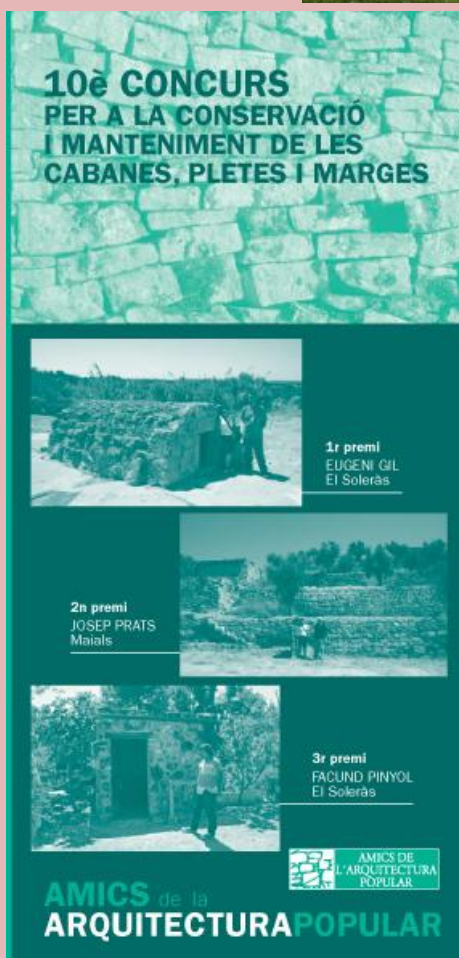
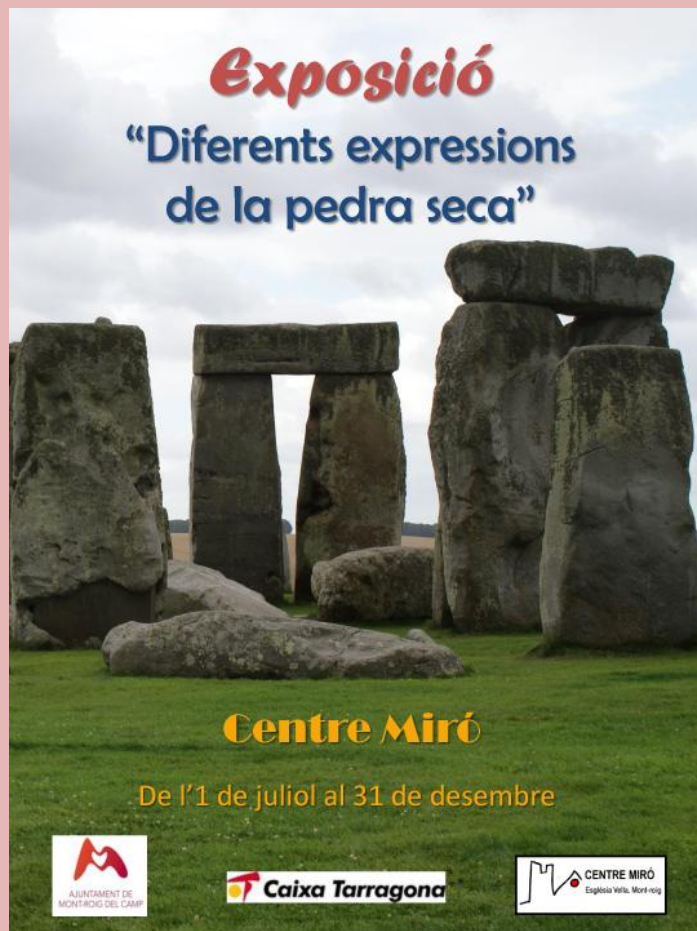
Els participants han de fer arribar la inscripció fins el dia 30 de juny de 2010 a la seu de l'Associació AMICS DE L'ARQUITECTURA POPULAR

C. La Noguera, 34. 25110 Alpicat (Lleida) - Tel. 973 210 509
assum@coac.net

La inscripció és gratuïta. Cada participant ha d'afegir a la butlleta que s'adjunta una/es fotografia/es d'abans de la intervenció.

El mateix participant pot presentar-se en més d'una obra a actuar.

El jurat estarà format per estudiosos de l'arquitectura.

popular, tècnics dels Consells Comarcals, empresaris, pagesos, artistes, etc. que oportunament es faran públics.

Premis:

1r Premi al millor treball de manteniment (gravat, llibre **Arquitectura sostenible** i 450 €)

2n Premi al millor treball de manteniment (gravat, llibre **Arquitectura sostenible** i 400 €)

3r Premi al millor treball de manteniment (gravat, llibre **Arquitectura sostenible** i 350 €)

La feina d'arranjament ha d'estar enllestida a finals de juliol.

Per a més informació consulteu: www.arquitecturapopular.com

Podeu descarregar les **bases del Concurs** d'aquest enllaç: **10è Concurs**

Curs d'arquitectura de pedra seca

El gran atractiu dels pobles de l'interior de la província de Castelló és el paisatge, l'arquitectura, els seus habitants, les cultures i les tradicions. Tots aquests aspectes constitueixen el patrimoni cultural d'un territori o zona.

La finalitat del curs és donar a conèixer el patrimoni arquitectònic del poble de Vistabella del Maestrat i també les tècniques constructives necessàries per a la intervenció en la restauració i rehabilitació del patrimoni cultural.

Programa

Dimarts 13 juliol

10.30 h Inauguració.

11 h Conferència a càrrec del responsable del Museu Etnogràfic de València.

12. 30 h "La pedra seca de Benafigos", Miguel Angel Martí (Llibre sobre la pedra seca a Benafigos)

16 h Conferència de Fermín Font, Universitat Jaume I.

17.30 h Projectió d'un documental.

Dimecres 14 juliol

10 h Conferència d'Àngel Pitarch, Universitat Jaume I.

11.30 h Conferència d'Àngel Albert.

13 h Conferència sobre el comerç de la neu, Pascual Boira.

16 h Conferència de Juan Antonio García, Universitat Jaume I.

17.30 h Projectió d'un documental.

Dijous 15 juliol

10 h Presentació de llibre, Xavier Allepuz.

11.30 h Visita guiada per Vistabella i voltants.

16 h Taller organitzat per l'Associació Grèvol.

Coordinació: Teresa Gallego, Departament d'Enginyeria Mecànica i Construcció de la Universitat Jaume I

Durada: 20 hores

Horari: de 10 a 14 h i de 16 a 19 h.

Dies: 13, 14 i 15 de juliol de 2010

Lloc: Edifici Cultural Polifuncional (antiga presó)

C/ Jesús, 5. Vistabella del Maestrat

CURSOS A LA SEU DEL PENYAGOLOSA 2010

1. El desenvolupament turístic integrat a les àrees de muntanya

2. La NATURA A UN PAS DEL CEL

3. Curs d'arquitectura de pedra seca

4. La patata : denominació d'origen , varietats i cuina

50% de descompte per a estudiants de l'UJI i socis i sòcies de SAUJI.

Matriculació

Totes aquelles persones interessades han de realitzar la inscripció a través de la pàgina web:

<http://inscripcio.uji.es> i presentar el justificant de pagament per fax al número 964 728832 o per correu electrònic a seudelpenyagolosa@uji.es

Certificats

Es certificarà l'assistència al curs a les persones que hagen assistit almenys al 80% de les hores de classe i que hagen signat el control corresponent.

Més informació:

Tel. 964 389007 / 964 729189

seudelpenyagolosa@uji.es

www.campusobert.uji.es

**CURSOS
A LA SEU
DEL PENYAGOLOSA
2010**

Preu 18 euros per al públic en general.

Itineraris de pedra en sec per Mallorca.

La Ruta de Pedra en Sec

El GR 221 proposa descobrir els paisatges construïts amb Pedra en Sec de la serra de Tramuntana i les seves diverses manifestacions: marges, parets, fonts de mina, barraques, cases de neu, etc. Així mateix, fa possible visitar interessants vestigis històrics, retrobar-se amb els mites i les llegendes, conèixer les tradicions, l'arquitectura, els costums, la gastronomia i l'artesanía d'aquest indret privilegiat de la geografia illenca.

El traçat s'apropa sovint a la costa i en alguns indrets als cims més elevats de la serralada, sent el punt més alt del recorregut el coll de ses Cases de sa Neu amb poc més de mil metres d'altura. Aquesta combinació i la diversitat de vegetació, amb alzinars ombrívols i garrigues i màquies típicament mediterrànies, contribueixen a incrementar l'interès paisatgístic del sender

El recorregut té aproximadament uns 283 km i aprofita, en la major part, els antics camins de ferradura, els quals recorren molt a prop dels cims més alts de la Serra, que en nombrosos casos superen els 1000 m.

L'itinerari principal té un total de 132 km i s'estructura en vuit etapes, d'una duració que varia entre les quatre i les set hores i mitja. Al final de cada una d'aquestes el senderista disposa d'un refugi de la

xarxa del Consell de Mallorca on pernoctar i, com alternativa, una oferta abundant d'hostatgeria i restauració en els pobles de la ruta. Al voltant d'aquest eix principal, vuit variants amb un total de 151 km permeten connectar amb altres municipis o indrets d'interès.

La ruta té com a suport principal la xarxa d'antics

camins restaurada pel Consell de Mallorca fet que la fa accessible per a senderistes de totes les edats. Així mateix la climatologia de l'illa el fa practicable gairebé tot l'any.

Enllaç Ruta de Pedra en Sec GR-221

[Ruta de Pedra en Sec GR-221](#)

La Ruta Artà-Lluc

El GR-222 enllaça les serres de Llevant amb la zona central de la serra de Tramuntana i ofereix al senderista una gran varietat de paisatges que inclouen indrets tan significatius com:

- Les cales gairebé verges del parc natural de la península de Llevant
- Les zones dunars de la badia d'Alcúdia
- Les garrigues atapeïdes de Santa Margalida
- Els espais agrícoles del pla de Mallorca
- Els costers marjats dels estreps de la serra de Tramuntana

Els diferents pobles situats al llarg de l'itinerari ens permeten gaudir d'un interessant patrimoni històric i arquitectònic. Indrets com el Castell de Capdepera o l'Almudaina d'Artà tenen un complement perfecte amb l'ermita de Betlem, Santa Magdalena i el Santuari de Lluc. Mentre, al voltant dels camins, es troba un interessant patrimoni etnològic lligat a les explotacions agrícoles, parets de pedra en sec, sínies, molins, fonts, casetes, etc.

La ruta principal té aproximadament 102 quilòmetres distribuïts en cinc etapes, cada una de les quals té una duració d'entre cinc i sis hores. Al final de les etapes es poden utilitzar alguns dels refugis que hi ha, els allotjaments turístics de la zona i, al final de la quinta etapa, el refugi de Son Amer de la xarxa gestionada pel Consell de Mallorca.

Enllaç Ruta Artà-Lluc GR-222

[Ruta Artà-Lluc GR-222](#)

Antoni Reynés

Coordinador de Patrimoni Etnològic
Departament de Medi Ambient
Consell de Mallorca

LA DESCOBERTA

Cabana "L'Artiga del Coix" davant camp de colza (Parc de Pedra Tosca - Les Preses - Garrotxa)

La veu popular diu que aquesta cabana podria haver estat una ermita pre-romànica. La coberta amb volta de canó de *pedra seca* és acurat i li configura un aspecte diferent a la resta de cabanes que hi ha per la demarcació. Les primeres referències escrites a les Preses es remonten al segle X. En la consagració de l'església de Sant Benet de Bages s'esmenta l'església de Sant Pere de les Preses com a possessió del monestir (l'alou de les Preses havia estat aportat abans, l'any 960, per la dot de Ricarda muller de Sal·la fundadors de Sant Benet, aquesta última l'havia rebut en testament del seu primer marit Elienard). La data exacte, però, de l'inici de la rompuda d'aquest espai emblemàtic del bosc de tosca es produeix l'any 1751 quan Sant Benet de Bages estableix 50 quarteres d'una gran peça de terra rocosa i pedredregosa "*quasi inútil sinó que sia amb molt de treball*". L'adquisidor tindrà el termini de 10 anys per rompre la terra que es pugui treure per cultivar, venent-la o establint-la a tercers. Des d'aleshores es van anar obrint parcel·les de conreu, anomenades "artigues", envoltades i delimitades de murs de *pedra seca*.

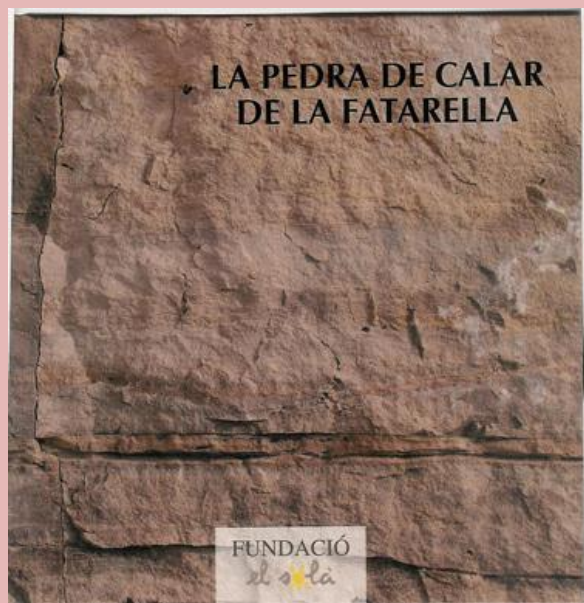
La conseqüència d'aquesta i altres rompudes posteriors esdevindrà la fragmentació de la roureda i la configuració d'un mosaic de camps, murs i cabanes de *pedra seca* que ens han arribat fins a l'actualitat. Avui aquest paisatge rural de gran valor, ecològic, geològic i arquitectònic s'ha recuperat i convertit en el Parc de Pedra Tosca.

Text i foto: Jaume Plans
2010 © autor
jplans@uoc.edu

RESSENYA DE LLIBRES/INTERNET

La pedra de calar de la Fatarella. Aproximació geològica.

Autors: Ferran Colombo, Montserrat Franch i Araceli Vilarrasa.

Edita: Fundació el Solà, 2004.

Aquesta obra de la Fundació el Solà explica el procés geològic que ha generat els estrats calcaris de la Fatarella. Els autors fan una explicació alhora completa i assequible de la història geològica d'aquestes *finelles*, centrada en el període Terciari. Els esdeveniments de sedimentació, el posterior aixecament orogènic i l'erosió subsegüent ens són detallats a través del text i també de columnes estratigràfiques, talls geològics i altres esquemes, com també fotografies de gran interès: fòssils, geometries dels estrats, etc.

La roca és anomenada “de calar” per la seva utilitat en l'obtenció de calç, per cocció en els tradicionals forns. Les seves propietats mecàniques condicionen la fesomia definitiva del paisatge de pedra seca de la Terra Alta, i expliquen la gran diversitat de formes constructives existents a la zona; molt

significativament, són la duresa i la manera natural de trencar-se d'aquesta roca les que permeten l'ús de la volta de canó en l'arquitectura humil del pagès d'abans dels tractors. El perquè d'aquestes propietats troba resposta en aquest llibre.

En aquest, la Fundació el Solà continua el camí iniciat amb l'anterior títol, *La pedra en sec a la Fatarella*: interessar i ampliar els coneixements sobre el patrimoni que constitueix el paisatge de la pedra seca. A *La Pedra de calar de la Fatarella* es fa més aparent la vocació didàctica de les comeses divulgatives de la Fundació. Aquesta vocació la trobarem refermada després en les guies didàctiques, i en el projecte educatiu d'on emanen, on també han posat el seu saber en Ferran Colombo i l'Araceli Vilarrasa. En el cas de les guies, es tracta del públic més jove, en edat escolar, i suposa el descobriment d'un nou valor del patrimoni de pedra seca: la seva idoneïtat per a ajudar a aprendre (llengua, ciències, etc.). En el llibre d'aquesta crònica, el destinatari de l'acció divulgativa és el jove i l'adult de tota procedència i condició, interessat en les cabanes, perxes, masos, marges, sitis i tants tipus de construccions rurals que la pedra de calar, amb les seves característiques particulars, ha permès bastir per tot el terme de la Fatarella.

Pàgina web de la Fundació el Solà.

< <http://www.fundacioelsola.org/> >

A través d'aquesta pàgina web, la Fundació el Solà fa la seva presència a Internet. Es tracta d'una adreça de domini de segon nivell propi, i el de primer nivell el destinat històricament a les organitzacions de caràcter no comercial. Aquest detall en mesura la veterania, ja que no és fins temps recents que hom

disposa de major varietat de dominis genèrics de primer nivell. El fet és que l'entitat va fer aquesta aposta de modernitat en el mateix moment de la seva creació, l'any 1999.

Què hi trobem.

La Fundació treu partit a aquesta presència, car hi exposa amb claretat i profusió la seva essència i arrels. Rendeix bon tribut en informació textual i gràfica al poble i terme de la Fatarella, així com a l'origen i adequació de l'**edifici** que fa de seu i que alberga una **biblioteca i centre de documentació**. Exposar amb rigor d'actualitat les activitats que organitza, però també aquelles en què participa o que en té coneixement i afinitat. Un apartat es dedica especialment al **projecte educatiu**, redactat per especialistes, membres de la Fundació i col·laboradors locals. D'aquest projecte disposem a la mateixa pàgina dels textos més rellevants, així com el quadern de l'alumne i la guia pel professor de la unitat didàctica *El cas de la desaparició dels marges*. És una activitat escolar orientada a projecte, fent ús de la metodologia d'Aprenentatge i Servei, que aporta al procés d'aprenentatge una experiència única en el marc del món rural i la pedra seca. Dues presentacions en *flash* ens permeten fer-nos una idea molt ajustada de la qualitat i aportacions del projecte educatiu de la Fundació el Solà.

També estan ben representats altres aspectes ben importants de la Fundació. Les seves **publicacions**: dos llibres dedicats a la pedra seca, des de dos punts de vista ben diferents i tant interessants l'un com l'altre; i dos contes infantils, *Xirolet o el beneït* i *Col·laboració*, de caire i gènesi també ben contrastades. Les **excursions guiades**, tres rutes que la Fundació ofereix per a donar a conèixer en primera mà el paisatge de la pedra seca local. La preocupació pel desastre social, econòmic i

natural que suposarà per la Fatarella la implantació, ja avançada, de **parcs eòlics** a la zona. L'instrument participatiu directe de l'entitat: els **Amics de la Fundació**. On altres pàgines tenen un apartat d'adreces d'interès, aquí hi tenim els enllaços a un bon grapat d'**entitats** relacionades amb la pedra seca, o amb la Fatarella. Finalment, hi ha un apartat de **contacte** amb les dades suficients i necessàries per a poder visitar o parlar amb la Fundació.

Com està dissenyada.

La pàgina està orientada al contingut, i té una presentació en *frames* clàssica, un de més estret a l'esquerra i un de principal molt més generós. El *frame* esquerre comença amb un menú, que eventualment desplega submenús. A sota del menú, perdent-se avall en la pàgina, s'hi destaquen alguns temes de rellevància especial en forma de requadres gràfics. Encara més avall, en la mateixa disposició hi ha uns hipertextos i banderetes clicables per triar idiomes (castellà, francès i anglès, a més del propi), i una interessant eina de seguiment de la nostra navegació pel lloc. Finalment, hi ha una petita estadística d'usuaris connectats, que distingeix entre administradors i visitants. El menú comença amb l'entrada clàssica del tipus "qui som?" i segueix amb el tema d'or de la Fundació el Solà, la pedra seca. La tercera entrada dóna la mesura del valor que la Fundació posa en el seu projecte educatiu. Segueixen els altres temes i els accessos al fòrum i al blog, i finalment hi tenim la secció de contacte.

Els continguts seleccionats al menú es van mostrant en el *frame* principal de manera harmoniosa i estructurada. Tot citant a un participant en l'esmentat fòrum, subscrivim que "el disseny auster la fa agradable. Els elements gràfics i el text estan distribuïts de manera equilibrada. És fàcil d'explorar els diferents apartats, i el

contingut del web està ben distribuït entre ells [...] En resum, veig el web com un bon aparador de la Fundació El Solà, i com un bon medi d'obtenir tot el que ofereix, a través d'una experiència de navegació relaxant i eficient". I, tot contradient a un altre participant del fòrum, és una pàgina funcional i visualment atractiva, que no fa concessions als gràfics i les animacions supèrflus ni als elements dinàmics injustificats.

Visiteu-la i digueu-hi la vostra.

Neus Borell

Fundació El Solà (La Fatarella)

SELECCIÓ DE TEXTOS

*"Marges de pedra en sec, l'ordre dels camps,
Aquestes últimes ruïnes clàssiques,
l'acròpoli deserta del conreu"*

Joan Margarit, 1998

FOTO ANTIGA

Paüls (Ports Beseit, Tortosa), espones de pedra seca sostenen bancals de terra on s'hi conrea la trilogia mediterrània (cereals, vinya i olivera). © Geografia de Catalunya 1967.